

МІЖНАРОДНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ **U**
ФІНАНСІВ **F**

ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ІННОВАЦІЇ

Випуск 12, 2020

Видавничий дім
«Гельветика»
2020

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 368.01

DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/12.30>**Бондаренко П.В.**

старший викладач кафедри фінансового менеджменту
та фондового ринку,
Одеський національний економічний університет

Бондаренко В.Г.

старший викладач кафедри комп'ютерної інженерії,
Одеська національна академія харчових технологій

Захаренко О.О.

старший викладач кафедри фінансового менеджменту
та фондового ринку,
Одеський національний економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ БАНКУ

Кожна банківська установа прагне отримати позитивний фінансовий результат, який виступає критерієм успішності управління комерційним банком. Отриманий прибуток комерційного банку безпосередньо пов'язаний з його ефективною діяльністю. Зростання прибутку впливає як на саму банківську установу, так і на вкладників, адже є запорукою їхнього фінансового добробуту. Держава також зацікавлена в отриманні позитивного фінансового результату банку, оскільки сплачена банком сума податку на прибуток є джерелом доходів бюджету. Таким чином, прибуток відображає інтереси держави, клієнтів та персоналу банків. Тому дослідження формування та управління фінансовим результатом комерційного банку є досить актуальним питанням, оскільки від одержаного банком прибутку залежить забезпечення реальних конкурентних переваг на ринку банківських послуг та ефективність його діяльності саме в умовах економічної кризи. Тому це питання є досить актуальним для економіки України загалом.

Ключові слова: комерційний банк, фінансовий результат банку, фінансові ресурси банку.

Постановка проблеми. У процесі розгляду нормативно-правових актів виявилось, що вітчизняне законодавство не розглядає термін «фінансові результати». Так, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати» містить лише поняття «прибуток» і «збитки». Немає точного визначення поняття «фінансові результати» і у податковому законодавстві. Податковий кодекс не розділяє такі терміни, як «фінансові результати» і «прибуток». У Податковому кодексі України (стаття 134) вказано, що прибуток обчислюється як різниця між обсягом доходів звітного періоду та обсягом реалізованих товарів, наданих послуг або виконаних робіт, усіх інших витрат звітного податкового періоду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розглянемо думки вчених, адже вони теж по-різному тлумачать поняття «фінансові результати».

На думку Ю.М. Тютюнника, фінансові результати – це економічний підсумок виробничої діяльності господарюючих суб'єктів, виражений у вартісній (грошовій) формі [1, с. 18].

Я.В. Соколов ототожнює фінансові результати з приростом (зменшенням) капіталу (засобів, вкладених власниками) підприємства протягом звітного періоду [2].

Іншої думки ОО. Вороніна, яка вважає, що фінансові результати являють собою якісну характеристику

фінансово-господарської діяльності, що загалом характеризує результат економічних відносин [2].

Мета статті. Дослідивши тлумачення фінансових результатів, можна сказати, що фінансовий результат – це економічна категорія, котра відображає результати фінансово-господарської діяльності й уособлюється в підсумковому показнику – прибутку чи збитку.

Отже, є різні підходи до трактування фінансових результатів. Усі вищенаведені визначення фінансових результатів є загальними і стосуються будь-якого суб'єкта господарювання, які функціонують у різних галузях економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовий результат комерційного банку являє собою прибуток (збиток) як абсолютний показник та рентабельність (ефективність) як відносний показник. Прибуток (збиток) визначають як різницю між доходами та витратами банківської установи, а рентабельність (ефективність) – як відношення прибутку до понесених витрат або наявних ресурсів [2, с. 280].

Доходи і витрати формуються внаслідок руху грошових коштів, який притаманний фінансовим відносинам. Сума доходів є підсумком вхідних грошових потоків банківської установи, а сума витрат – підсумком її вихідних грошових потоків. Тому вважаємо, що доходи і витрати як підсумки вхідних та вихідних грошових

потоків формують фінансові результати діяльності комерційного банку.

Слід зазначити, що фінансові результати діяльності комерційного банку відображаються у Звіті про фінансові результати (Звіті про прибутки та збитки) відповідно до Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, затвердженої постановою Національного банку України від 24.10.2011 р. № 373 [3].

Прибуток є основним внутрішнім джерелом збільшення власного капіталу комерційного банку і ресурсів для зростання його активних операцій. При цьому прибуток є постійно відтворюваним джерелом, на відміну від інших внутрішніх джерел формування капіталу [4, с. 58].

Активи банку відрізняються за ступенем ліквідності, прибутковості та ризикованості. Різні активи банку характеризуються різним рівнем прибутку, який вони дають. При цьому чим вищий рівень ліквідності активу, тим менше він прибутковий. Найбільший прибуток банкам дають активи у формі довгострокових кредитів та інвестицій у цінні папери [5].

Для дослідження активів банку потрібно використовувати аналітичні прийоми, спрямовані на визначення загального обсягу коштів, які знаходяться у розпорядженні банку, їхньої структури і динаміки в аналітичному періоді. Загальний аналіз активів банку ґрунтується на застосуванні методик вертикального та горизонтального аналізу.

У 2018 р. загальна сума активів банку збільшилася проти рівня 2014 р. на 10 781 147 тис. грн. Як бачимо, хоч у цей період і відбувалася фінансова криза, яка вплинула на банківську систему України, все ж активи «КредоБанку» збільшилися і становили у 2018 році 16 796 049 тис. грн. У 2015–2018 рр. зникла така стаття активів, як «Довгострокові активи на продаж».

Для порівняння зростання активів банківської системи України та активів АТ «КредоБанк» за 2014–2018 рр. наведено на рис. 2.

Відбулися також такі зміни у структурі активів банку: грошові кошти та рахунки у НБУ у структурі активів банку змінювалися по-різному. У 2018 році порівняно з 2014 роком цей показник збільшився на 54,21%. Ці кошти – це ознака стабільності банку, але їх надлишок стримує розширення банківських операцій, бо ці кошти не приносять банку бажаного доходу. Стаття «Кошти інших банків» мала неоднозначну тенденцію у структурі активів банку. У 2018 році порівняно з 2014 роком показник зменшився на 53,19%. Кредити та аванси клієнтам займають значну частку (понад 50%) у структурі активів АТ «КредоБанк», і майже з кожним роком ця частка збільшується, лише у 2015 році цей показник знизився до 50,69 %.

Інвестиції та ЦП для продажу зросли до 22,52% у 2018 році, що свідчить про покращення інвестиційного середовища установи. Великих змін зазнала стаття «Передплата з податку на прибуток», оскільки у 2018 році майже відсутня і становить 150 тис. грн.

Частка витрат на приміщення та обладнання зменшилася на 26,55% у 2018 році порівняно з 2014 роком.

Таблиця 2 показує, що АТ «КредоБанк» розширює інвестиційну діяльність, збільшує величину кредитів, наданих клієнтам. Це допомагає підвищити ліквідність активів та стабільність роботи банку.

На рис. 3 показано динаміку різних статей активу балансу АТ «КредоБанк».

Як свідчать дані рис. 3, найбільшу частку в активах балансу банку на протязі 2014–2018 рр. займали кредити та аванси клієнтам. Їх тенденція була різною – зниження в 2015 р. до 50,69% активу і поступове підвищення до 57,44% у 2018 р.

Особливої уваги потребує інвестиційна діяльність банку, яка поряд із кредитною займає все ж невелику частку в операціях банку. Питома вага вкладень у цінні папери поступово збільшувалася – з 13,45% в 2014 р. до 22,52% від загальних активів банку, це говорить про розширення операцій банку на фондовому ринку України.

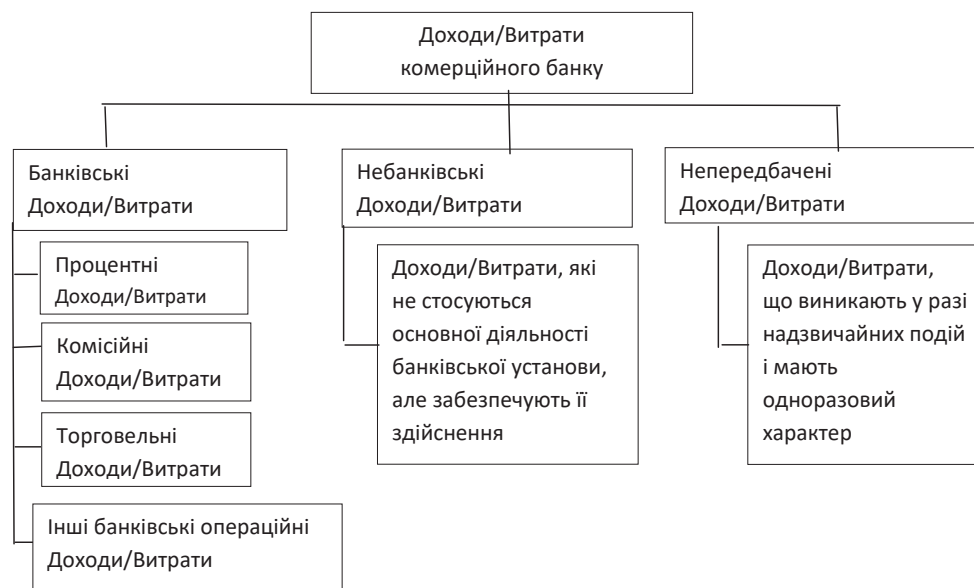

Рисунок 1 – Класифікація доходів/витрат комерційного банку [5]

Грошові кошти та рахунки в НБУ на протязі періоду незначно збільшилися і перебувають на одному рівні – близько 10% активів.

Загальна структура активів банку свідчить про те, що банк приділяє увагу якості своїх активів. Такий підхід дає змогу установі ефективно управляти ними та досягати позитивного результату за кожною активною операцією.

Як зазначалося раніше, активи банку діляться на дохідні та недохідні. Для того, щоб оцінити їхній стан, необхідно звернути увагу на їхню структуру.

Як показує динаміка, структура активів банку за аналізований період змінюється неоднозначно. Слід зазначити, що протягом 2014–2018 років АТ «КредоБанк» витримує оптимальне значення частки робочих та неробочих активів, яке становить 75–82% та 18–25% відповідно.

Кожен банк, як і інші підприємства й установи, працює в умовах ринку, а отже, стикається з ризиками втрат і банкрутства. Основні види ризиків пов'язані зі структурою банківського портфеля: кре-

Рисунок 2 – Динаміка співвідношення активів АТ «КредоБанк» та банківської системи України за 2014–2018 рр., млрд грн. [6]

Таблиця 1 – Аналіз динаміки активів АТ «КредоБанк» за 2014–2018 роки, тис. грн.

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	Темп приросту 2018 р. до 2014 року
1. Грошові кошти та рахунки у НБУ	500 996	1 423 810	1 379 352	2 322 054	2 157 346	1 656 350
2. Цінні папери за справедливою вартістю	117 967	201 204	-	-	2 892 620	2 774 653
3. Кошти інших банків	6454	4097	41 934	15 370	8436	1982
4. Кредити та аванси клієнтам	3 095 396	4 248 993	5 673 957	7 917 370	9 647 561	6 552 165
5. Інвестиції та ЦП для продажу	809 288	785 176	1 435 855	1 924 325	-	-
6. Інвестиції та ЦП у портфелі до погашення	859 398	1 049 724	1 712 872	1 185 365	-	-
7. Інвестиції та ЦП за амортизованою вартістю	-	-	-	-	890664	-
8. Передоплата з податку на прибуток	38 186	18 878	7 509	1 018	150	-38 036
9. Відстрочений актив із податку на прибуток	45 232	32 218	26 593	19 734	30 496	-14 736
10. Інвестиційна нерухомість	8 928	8 928	10 711	14 592	22 170	13 242
11. Нематеріальні активи	48 484	59 893	61 329	84 555	103 281	54 797
12. Приміщення та обладнання	424 736	456 699	599 129	748 956	871 152	446 416
13. Інші фінансові активи	15 168	30 596	30 111	34 688	49 384	34 216
14. Інші нефінансові активи	43 218	62 066	105 648	101 589	122 789	79 571
15. Довгострокові активи на продаж	1 451	-	-	-	-	-
16. Всього активів	6 014 902	8 382 282	11 085 000	14 369 616	16 796 049	10 781 147

Джерело: складено за даними НБУ та фінансової звітності АТ «КредоБанк» за 2014–2018 рр. [6]

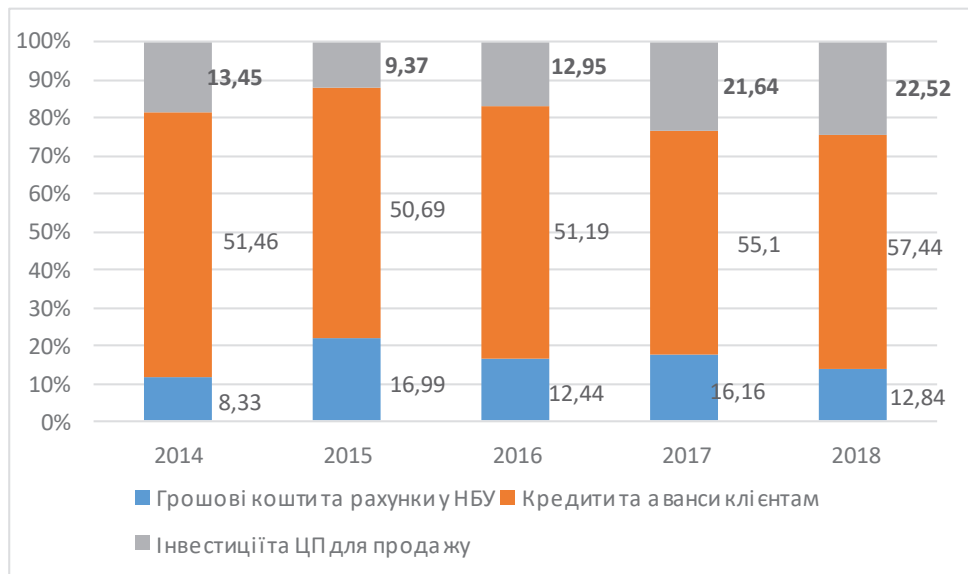

Рисунок 3 – Динаміка структури найбільш значущих статей активу АТ «КредоБанк» за 2014–2018 роки, % [6]

Рисунок 4 – Динаміка структури активів АТ «КредоБанк» у 2014–2018 роках у розрізі дохідності, % [6]

дитного та інвестиційного. Саме управління активами вирішує проблеми, пов'язані із прибутковістю, ліквідністю активів.

Для того щоб фактори динаміки, складу та структури активів позитивно впливали на фінансовий результат АТ «КредоБанк», протягом останніх років банк проводить диверсифікацію активів із метою оптимізації їхньої структури та адекватного реагування на зміну економічних умов діяльності самої установи, потреб клієнтів, перспектив розвитку окремих сегментів ринку послуг та бізнесу в Україні.

Отже, структура та склад активів «КредоБанку» відповідають стандартам банківської системи України та мають великий потенціал для розвитку. Банків-

ські активи на протязі 5 років перебувають майже на одному рівні. Це відображає досить стабільне становище банку, але все ж потрібно підвищувати питому вагу кредитного та інвестиційного портфелів і уповільнювати темпи приросту недохідних активів.

Загальне зростання активів «КредоБанку» свідчить про відновлення довіри населення до банківської системи, а також про стабілізацію на ринку після кризи. Сьогодні банк починає активну роботу на ринку кредитування реального сектору (агрокредитування, іпотечні кредити), автокредитування, і найбільшу частку займають споживчі кредити.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити такі висновки.

1. Процес управління та формування фінансового результату АТ «Кредобанк» включає: планування фінансового результату; управління доходами та витратами; аналіз інтегрального показника ефективності управління фінансовим результатом; вибір методів управління позитивним (прибуток) або негативним (збиток) фінансовим результатом; регулювання та коригування діяльності банку для зростання фінансового результату.

Для того щоб покращити фінансові результати, АТ «Кредобанк» активно впроваджує нові банківські технології, європейські стандарти якості обслуговування клієнтів, розширює спектр фінансових послуг, дина-

мічно реагує на ринкову кон'юнктуру та прагне налагодити довгострокові, взаємовигідні ділові відносини зі своїми клієнтами.

2. На сучасному етапі розвитку банківської системи України спостерігається зменшення кількості банківських установ та підвищення рівня платоспроможності складників банківського сектору. Зазначені тенденції – це наслідок виваженої та аргументованої політики НБУ. Загалом кількість банків із 2014 по 2018 рік знизилася зі 147 до 77. Частка банків з іноземним капіталом на протязі 5 років залишається майже незмінною (30–36%). Частка банків із приватним українським капіталом знизилася з 47% до 14%.

Список використаних джерел:

1. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Полтава : ПДАА, 2009. 406 с.
2. Вороніна О.О. Управління фінансовим результатом. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/.../%D0%92%D...B2%D0%B0.pdf>
3. Зінченко О.А. Удосконалення підходів до визначення складу фінансових результатів комерційного банку та методики їх аналізу 2013. Вип. 1(1). – С. 280–283.
4. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків: постанова Правління Національного банку України від 24.10.2011. № 373 зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11>. (Дата звернення 12.05.2019 р.)
5. Пірог Д.В. Формування і розподіл прибутку банку. Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 24. С. 70–75.
6. Фінансова звітність АТ «Кредобанк» URL: <https://kredobank.com.ua/about/zvity-banku/richna-zvitnist>
7. Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України, постанова Правління Національного банку України від 18.06.2003р. № 255 зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0583-03> (Дата звернення 12.05.2019р.)
8. Головач А.В. Банківська статистика 2003. URL: <http://ubooks.com.ua/books/000188/inx11.php> (Дата звернення 12.05.2019р.)

References:

1. Tyutyunnyk Yu.M. Finansovyj analiz : navchal'nyj posibnyk. Poltava : PDAA, 2009. 406 s. [Tyutyunik YM Financial analysis: a textbook. Poltava: PDAA, 2009.]
2. Voronina O.O. Upravlinnia finansovym rezultatom. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/.../%D0%92%D...B2%D0%B0.pdf> (accessed 2 February 2020)
3. Zinchenko O.A. Udoskonalennia pidkhodiv do vyznachennia skladu finansovykh rezultativ komertsiihnoho banku ta metodyky yikh analizu 2013. Vyp. 1(1). S. 280–283. [Zinchenko OA Improving approaches to determining the composition of the financial results of a commercial bank and methods of their analysis 2013]
4. Instruktisia pro poriadok skladannia ta opryliudnennia finansovoi zvitnosti bankiv: postanova Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy vid 24.10.2011. 373 zi zminamy ta dopovnenniamy. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11> (accessed 2 February 2020)
5. Piroh D. V. Formuvannia i rozpodil prybutku banku. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2010. 24. S. 70–75. [Pirog DV Formation and distribution of bank profits. Investments: practice and experience 2010]
6. Finansova zvitnist AT «Kredobank» Available at: <https://kredobank.com.ua/about/zvity-banku/richna-zvitnist>
7. Pravyla bukhhalterskoho obliku dokhodiv i vytrat bankiv Ukrainy, postanova Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy vid 18.06.2003. № 255 zi zminamy ta dopovnenniamy. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0583-03> (accessed 2 February 2020)
8. Holovach A.V. Bankivska statystyka 2003p Available at: <http://ubooks.com.ua/books/000188/inx11.php> (accessed 2 February 2020)

Bondarenko Pavel

Odessa National Economic University

Bondarenko Valeriy

Odessa National Academy of Food Technologies

Zaharenko Olena

Odessa National Economic University

FEATURES OF MANAGEMENT AND FORMATION OF THE BANK'S FINANCIAL RESULTS

Each banking institution seeks to obtain a positive financial result, which is a criterion for the success of managing a commercial bank. The profit earned by a commercial bank is directly related to its effective operations. Profit growth affects both the banking institution itself and the depositors, as it is the key to their financial well-being. The state is also interested in obtaining a positive financial result of the bank, since the amount of income tax paid by the bank is a source of budget revenues. Thus, the profit reflects the interests of the state, customers and staff of banks. Therefore, the study of the formation and management of financial results of a commercial bank is a very relevant issue, since the profit obtained by the bank depends on ensuring real competitive advantages in the banking services market and the effectiveness of its activity in the conditions of economic crisis. Therefore, this question is rather relevant to the economy of Ukraine as a whole. Managing the bank's financial result is an important component of banking management. To effectively manage the financial result of the bank's activity requires the construction of appropriate organizational and methodological management systems, knowledge of the basic mechanisms of profit generation, as well as the use of modern methods for its analysis and planning. The formation of a positive financial result of a bank is influenced by many factors, including the size of income and expenses, the effectiveness of interest rate policy, the amount of risks incurred by the bank, so the assessment of the management of financial results of the bank should be determined in the form of an integral indicator, which will be an aggregate factor of influence on the him. Such an indicator is calculated using a taxonomic analysis that can be used to make generalized estimates of the complex process of managing a bank's financial results. One of the results of applying taxonomic analysis is the taxonomic coefficient of the level of development. This indicator is a synthetic value equivalent to all the characteristics that characterize the studied population.

Key words: commercial bank, bank financial result, bank financial resources.

JEL classification: G20, G21, G24

УДК 334.732.2

DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/12.31>

Булюк В.В.

доктор економічних наук, професор,
Херсонський національний технічний університет

ОЦІНОЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СТАНУ РОЗВИТКУ КРЕДИТНИХ СПІЛОК В УКРАЇНІ

Кредитні спілки є невід'ємною складовою частиною фінансової системи країни з ринковою економікою. Їх основною функцією є надання депозитно-кредитних та інших супутніх фінансових послуг фізичним особам, дрібним селянським та фермерським господарствам, а також мікропідприємствам, кредитування яких є нецікавим для банків. Стрімкий розвиток кредитних спілок в Україні розпочався з набуттям Україною незалежності й базувався на відносно розвиненій споживчій кооперації. Перед початком світової фінансової кризи в Україні налічувались 829 кредитних спілок. З початком кризи як кількість кредитних спілок, так і показники їх діяльності почали стрімко зменшуватись, і цей процес продовжується досі. Однак кількісні показники діяльності кредитних спілок, розраховані на одну спілку та одного члена спілки, мали більші стійку та навіть позитивну динаміку. Це дає підстави стверджувати, що фінансова криза привела до банкрутства фінансово нестійких, з низьким рівнем менеджменту та таких, що порушували принципи кооперативного руху, кредитних спілок. Кредитні спілки, що залишилися, є основою розвитку кредитних спілок в Україні.

Ключові слова: небанківські кредитно-фінансові установи, кредитні спілки, активи кредитних спілок України, капітал кредитних спілок України, світова фінансова криза.

Постановка проблеми. Світовий досвід економічно розвинених країн підтверджує, що одним із базових елементів їх економічної системи є розгалужена, добре структурована фінансова система, в якій разом із банками, які, як правило, є провідними уні-

версальними кредитними установами, функціонує розгалужена мережа спеціалізованих небанківських фінансово-кредитних установ. При цьому кожна така установа функціонує на певному сегменті фінансового ринку країни, забезпечуючи якісними фінансовими